

„Църковенъ Вѣстникъ“

издава всѣки петъкъ.
той има прѣзъ годината и три
приложения — по 1 книга отъ
4 печатни коли за всѣко
четиримѣсечие.

Годишната цѣна на „Църко-
венъ вѣстникъ“, заедно съ
трите приложения, за България
10 лева, а за странство 13 лева

Единъ брой 15 ст.

ЦЪРКОВЕНЪ ВѢСТНИКЪ

—→→ СЕДМИЧНО ИЗДАНИЕ ←←—

СЪ ТРИ ПРИЛОЖЕНИЯ ВЪ ГОДИНАТА.

Абонаментътъ е годишенъ и
— всѣкога прѣдлагатъ. —

Всичко, отнасящо се до вѣст-
ника, се внася до админис-
трацията на църковенъ вѣст-
никъ* въ г. София.

За обявления се плаща за първи
пакъ по 20 ст. на редъ съ
гармонда, за всѣко повторени
по 15 ст.

Неплатени писма не се при-
ематъ — р.ж.описи за седмичното
издание не се повръщатъ.

Съдържание

1. Отъ редакцията.
2. По прѣдложението на Архиепископъ Менини.
3. Липса отъ просвѣта. — Д-ръ Ст. Цанковъ.
4. Нашитѣ социалисти и църквата. — Д. М.
5. Положението на жената въ обществото. — Св. Г. Р.
6. Белетристика: Нощниятъ гостъ. — П. Андоновъ.
7. Църковенъ и общественъ лѣтописъ:
  - I. Вжтрѣшенъ отдѣлъ.
  - II. Външенъ отдѣлъ
8. Обявление

Въ всѣкое село, и въ всѣкой градъ ста-
ватъ случки, които иматъ, право или косвено
сѣотношение къмъ нашия църковно-духо-
венъ или нравствено-религиозенъ животъ. По-
добни явления сж важни, и нужно е да бж-
датъ извѣстиявани за назидание или насърд-
чение. Умоляватъ се прочее. свещеницитѣ
и учителитѣ да изпрацатъ въ редакцията
свѣдѣния за тия явления, било въ видъ на
дописки или въ форма на статийки, които
ще бждатъ приемани съ благодарностъ и
вмѣстиявани. Само една молба всичкитѣ тия
дописки да бждатъ сгъстено-съкратени, като
се съобщава въ тѣхъ само случката или
явлението, а пѣкъ статийкитѣ да бждатъ
толкова, колкото да могатъ се вмѣсти въ
вѣстника безъ прѣкъсвания. Прѣводни ста-
тии отъ чужди списания — съ прѣдълго
съдържание да се избѣгватъ, защото Ц. В.
като еженедѣленъ вѣстникъ, нѣма възмож-
ностъ да вмѣстява такива, иначе много ху-
бави произведения, които сж сгодни само
зв по-обемисто духовно списание, отъ как-
вито списания повечето отъ тѣхъ сж заети
и прѣведени. Ако е възможно отъ такива
хубави статии да се прави извлѣчение.

Въ нашия животъ има толко много въ-
проси и явления, които, ако се обрѣща по-
серiously на тѣхъ внимание, ще дадѣтъ прѣ-
изобиленъ материялъ за оригинални трудове
на ония свещеници и учители, въ които изо-
билествува ревностъ да послужатъ на Цър-
квата и религиозно-нравственото пробужда-
ние и възпитание на народа ни и учащата
се наша младежъ.

Отъ редакцията.

По прѣдложението на архиепископъ Менини.*)

За да изтъкнемъ по-релефно и на по-
сбрано борбата и срѣдствата за нея на без-
защитнитѣ наши братя срѣщу католицитѣ
отъ Свищовско, ще приведемъ пакъ отъ
„сказката“ на г. Д-ръ А. Теодоровъ слѣдното:

„Отъ мъка и горестъ 237 души бѣлнци и орѣ-
шани адресуватъ на 19. II. 1896. трогателна молба до
Министра на Изповѣданията. Накжсо тѣ му говорятъ
ето какъ. Въ турско врѣме нашето движение за нацио-
нално духовенство бѣше бунтъ; въ българско врѣме пѣкъ
братя по кръвъ нѣматъ милостъ и правда за нашитѣ
страдания. Дали съ това искатъ да ни набиятъ въ очи
грѣховетѣ на нашитѣ прадѣди, които въ разни, оплак-
вани отъ историята, обстоятелства сж се отдѣлили ду-
ховно отъ своитѣ братя? Смилете се надъ правнуцитѣ
на доблестнитѣ богомили, които разклатиха изтокъ и за-
падъ, ала не могоха да строшатъ инквизицията: оста-
вете ги да оплакватъ заедно съ историята миналото!
Въодушевете се отъ свѣтлината на вѣрата си и про-
стете; стига тая дълга епитимия; ние изкупихме грѣхо-
ветѣ на своитѣ прадѣди. Позволете и намъ да се мо-
лимъ на родни езикъ словѣнски! Ние спечелихме това
право съ 30-годишна борба — борба, която не се
уплаши отъ огънь, затворъ, отрова, прѣдателство и про-
клетия. Ние имаме вече и мъченици. А нима е нужно
това, за да бждемъ българи и да се ползуваме отъ
своитѣ права? Трѣбатъ ли истезания, за да бждемъ
стопани на своитѣ жени и дѣца? Въ досегашната си
борба ние сме пѣдили разнитѣ свещеници чужденци и
калугери, врагове на нашата просвѣта и народностъ, и
сме настоявали за свещеници българи, български под-
даницы. Нашитѣ желаня сж: духовниятъ ни животъ да
не върви въ разрѣзъ съ политическото развитие; общи-
нитѣ ни да сж по черковни и политически въпроси въ
непосрѣдна връзка съ правителството и чрѣзъ него,
а не чрѣзъ разни генерали и други началници, да ста-
ватъ сношенията ни съ Римъ. 2. Понеже сме бъл-
гарски гражданы, не можемъ да понасяме да се пол-
зуватъ нашитѣ свещеници съ нѣкаква ексториторинал-
ностъ. Нѣмаме нужда отъ мисионери, както Африка.
Мисионерскитѣ подвизи у насъ сж изворъ на домашни
и обществени раздори. Не щемъ духовникъ, несвързанъ
съ насъ по кръвъ, по отговорностъ, по неволя. Въ турско
врѣме нашъ свещеникъ прѣдаде за бунтъ българ-
ското учение, а учителътъ ни бѣ заметнатъ и

*) Вжъ бр. 24—25.

подпаденъ. Водачитѣ ни Тома, Ранко и Петръ, загинаха отъ яда на свещеницитѣ, които въ долапитѣ си държаха стрихнинъ като въ аптека. Нашитѣ сѣмейства — избавете ни отъ горчилката на истината — не бѣха наши. Родителската властъ надъ чадата не значеше нищо. Женитѣ ни бѣха нашитѣ дѣщери, извлечени изъ доминскитѣ услони. Свои шпио-нуваха свой синъ, мъжъ, баща, братъ. Търпѣли сме покрусѣ за своята българщина: всѣкога сме били проклинати, когато сме искали да възнесемъ молитви за падналитѣ за нашата свобода българи и руси; слушали сме потресни проповѣди и за нашитѣ князе. Народното ни достолѣние, религиознитѣ ни чувства дирятъ удовлетворение. 3. Религиозното възпитание на дѣцата ни да става съгласно съ законитѣ на отечеството и *въ училище*, а не въ жилището на домина. Ние, бацитѣ на тия дѣца, знаемъ и помнимъ, какво „вѣрочение“ ни се е прѣдавало въ тия келии; позволете ни да го замълчимъ. 4) Искаме да сме *българи*, да си държимъ прадѣднитѣ *български нрави и обичаи*; а то може само при свещеникъ *истински българинъ*. Това сж, г. Министре, нашитѣ сълзи; отъ васъ зависи да ги осушите. Въобразете си отчаянието, въ което бихте ни хвърлили съ отказа си. Избавлението ни ще е най-лесно, ако се върне въ село о. Станиславъ Петровъ, жертва на противобългарски гонения“.

Въпрѣки справедливитѣ си искания тъй трогателно аргументирани, злочеститѣ българи католици оставатъ отъ никого нечути, отъ нийдѣ неудовлетворени. Наопаки, тѣхниятъ владика, прочутиятъ Хенрикъ Дулсе, въ изстѣпленieto, въ което сѣкашъ постоянно се намира, си позволилъ да пише въ Министерството на Изповѣданията, че:

„Ако не бжде доволенъ, ще се обърне съ нота къмъ държавитѣ, които сж подписали Берлин. договоръ, понеже той е огнено нарушенъ“.

Испаднали въ едно толковъ жестоко положение, изгубили всѣка надежда за помощъ отъ надлежнитѣ мѣста, най-сетнѣ се рѣшили да подирятъ подкрѣпа у органитѣ на Православната Българ. Църква: обръщатъ се, първомъ, до приснопаметнаго Климента Търновски, а по-послѣ до Св. Синодъ. Любопитна е телеграмата имъ до Св. Синодъ, тя гласи:

„Просителитѣ, пълномощници на римокатолическото население отъ с. Бѣлени, като не намиратъ свои духовни началници, къмъ които да се обърнатъ и поискатъ защита отъ производитѣ на иностранното духовенство, молятъ Васъ да се застъпите прѣдъ трона и да ходатайствувате за подобрене положението имъ. Желанието ни е да имаме свое родно духовенство, еднакво вѣрно и прѣданно на отечеството и прѣстола. Свещеници, които ни дѣлятъ на вѣрни и прокълнати, какъвто е сегашниятъ, не могатъ да иматъ мѣсто въ едно нравсвено общество. Единъ свещеникъ като Филибаръ Чокъ, който отказва да извършва светитѣ тайни и ни съвѣтва да търсимъ спасение въ другитѣ вѣри, заслужава нѣщо повече отъ изгонване. Вие въ труднитѣ врѣмена на турското владичество се застъпихте за насъ. Молимъ, не ни отказвайте и сега покровителството си.“

(Телеграмата е подадена прѣзъ 1898 г., когато Прѣдствател-етующъ на Св. Синодъ е билъ блаженопочившиятъ Григорий Доро-столски и Червенски.)

Прѣди да направимъ нашитѣ си размишления по приведенитѣ ни дотукъ цѣнни материали, излѣзли изъ накипѣлото сърдце на най-свѣдущитѣ достоинства и живота на католическитѣ домини, — материали най-достовѣрни и съдържателни — ний ще приведемъ съдържанието на слѣднето писмо (оригиналтѣ е у насъ) отправено едва прѣди 3 мѣсеца, на 15 мартъ т. г. изъ гр. Русе отъ Никополския епископъ Хенрика до г. Чено Колипатковъ въ с. Бѣлени:

„Получихъ Вашето почитаемо писмо, и като имамъ намѣрение да отивамъ въ с. Бѣлени прѣзъ Великата недѣля, самъ ще нося отговоръ.“

По този случай имамъ честь да Ви запомня, че дължите на мене 50 л. за позволенieto женитбата на вашѣтъ синъ, което сте искалъ отъ мене въ Свищовъ. За исплащание помолете се на свещеника да Ви улесни и да Ви чака. Сега е вече минала една година и на-дѣвамъ се, че ще се издължите.“

Съ поздравъ † Хенрикъ.

Никополский Епископъ.

Нека добавимъ че момчето, за което Еп. Хенрикъ великодушно далъ позволение да встъпи въ бракъ срѣщу 50 лева, е било на *петнадесетъ* години. Тая зима сжщиятъ позволилъ да встъпи въ бракъ едно *тринадесетъ*-годишно момченце. — разбира се, срѣщу прилично възнаграждение.

Слѣдъ горѣприведеното ни и най-повърхностниятъ читателъ ще трепне отъ ужасъ и отвращение, като узнае, че дори и днесъ безнаказано се подвизаватъ въ българскитѣ села всѣкакви чужденци, въ качество на духовни наставници и просвѣтители, като измъчватъ най-жестоко съвѣстѣта на повѣреното тѣмъ паство, като подвергаватъ на тежко изпитание неговото чувство на национално съзнание, като кощунствуватъ съ обрядитѣ и тайнствата по най-безстыденъ начинъ и като беззазорно си играятъ съ цѣломъждрието на женитѣ и момитѣ въ своитѣ енории, както никждѣ другадѣ.

Архиеп. Менини имъ безумието да ни прѣдлага да сме признаели главенството на Папата, като ни изтъква редъ прѣимущества за народа и Църквата ни. Лоша атестация си дава самъ той въ този случай: когато тукъ у насъ имаме прѣдъ очи дѣятелността на католишкото духовенство; когато виждаме, съ какво остервенение тѣ се сили да държи въ мракъ и заблуда своето паство; когато гледаме, каква омраза дыша противъ езика и народността ни и какъ, като е дребна частица срѣди насъ, подавялющето мнозинство, работи като коваренъ наемникъ въ полза на чужди за отечеството ни интереси; като чуваме за разврата, на който безъвсѣко стѣснение сее прѣдало, и за отровата, която чрѣзъ този

развратъ разлива въ редоветъ на своитъ пасоми; като си спомнимъ, че нѣкои негови членове прѣдаваха невинни свои енориоти на турцитъ или подпалваха и живи изгаряха учителитъ, или съ стрихнинъотравяха водачитъ народни, — питаме се: съ цѣлия си умъ ли е Арх. Менини, или въ делира на своя религиозенъ фанатизмъ скжсалъ е всѣка вѣрзка съ историята, забравилъ е, колко и нему на съвѣстѣта има да тежи, гдѣто, въпрѣки многократнитъ молби на свищов. католици до него лично, той съ прѣстъ н е подигналъ гнусния и тежкия товаръ отъ тамошнитъ обуяли домини, — та се е помислилъ морално чистъ отврѣдъ и съ право да се погрижи за душеспасението дори на цѣль православенъ народъ — българския? — Мжчно е съ увѣреностъ да се даде отговоръ на това питане. Но, билъ такъвъ или другъ, отговорътъ ще сложи тъмна сѣнка върху печално прославилия се Менини.

Духовенство отъ типа на католишкото въ България не е способно да разширява вѣдомството си и да умножава пасомитъ си. Защото, вмѣсто да привлича, отдалечава; вмѣсто да просвѣщава, помрачава; вмѣсто да морализира, развращава; вмѣсто благоговия да раздава, проклетие изрича; вмѣсто съ любовъ миръ да разнася, прѣдателствува, живи на огънь прѣдава и съ стрихнинъ трови. . . . Инакъ ако да бѣше, то въ течение на редъ столѣтия, прѣзъ които стиска въ желѣзната си шепа една много дребна частъ отъ наша народъ, щѣше привлече, ако не цѣлия ни народъ, то голѣма частъ. А днесъ всички католици българи въ България едва достигатъ 15—16 хиляди души. Да бѣше това духовенство състояще отъ хора съ сърдце християнско, неговото паство трѣбваше днесъ въ всѣко отношение да надминава останалитъ българи. Простотата и отрицателнитъ качества на павликянитъ въ Пловдивско и Свищовско сж извѣстни. Доминитъ. наистина, сж били и сега сж все отъ голѣмитъ цивилиз вани нации: италиянци, френци, поляци; все сж били божемъ дълбоко просвѣтени въ богословскитъ и свѣтски науки, та можеше и трѣбваше тѣхното паство да види отъ всичко това нѣкоя полза; трѣбваше то съ нѣщо да се постави по-високо отъ останалитъ българи. Напраздно, обаче, ще търсимъ подобна полза и отличие, защото доминитъ изобщо сж лишени отъ изряднитъ качества на своитъ нации: тѣ отъ малки дѣца сж били грижливо приготвявани, като въ фабрика, за цѣлитъ на Папата, като съвѣстѣта имъ е затжпявана, сърдцата вкоравявани. Откъснати отъ бащинитъ си кжщи, изстинали отъ народа и отечеството си, тѣ дождадатъ, често пжти безъ да щатъ, между

съвсѣмъ чужди за тѣхъ хора съ поручение то да бждатъ не като духовни учители и ржководители, а като свирѣпи стражари, които бдятъ само за едно: безусловно повиновение. За тая цѣль тѣмъ е допростено всичко, което имъ се прищѣ, и за никоя волностъ никога не имъ се вмѣнява въ грѣхъ. „Цѣльта освещава срѣдствата“ — това е основата на папството. Това е остенътъ, съ който началникътъ подканя подчинения; това е патерицата, на която малодушниятъ въ минута на колебание се опира. . .

„Цѣльта оправдава срѣдствата“ — казано по-просто, ще рече: за да постигнешъ цѣльта си, прищѣвката си, можешъ съ всичко да си послужишъ: можешъ да се вѣришъ и кълнешъ, можешъ и да проклинашъ; можешъ да лъжешъ, да мамишъ, да шпионирашъ, да насѣсквашъ баща срѣщу синъ, и наопаки, мжжъ срѣщу жена, и наопаки; можешъ да палишъ, тровишъ; можешъ да безчинствовашъ до насита; можешъ съ една дума, всичко да вършишъ, стига цѣльта си да не забравяшъ. Това като сж вършили и вършатъ доминитъ въ Свищов. села, тѣ прѣдварително си знаятъ, че никакви оплаквания не могатъ да ги оврѣдятъ. Тази е и причината, гдѣто прѣзъ цѣли десетилѣтия злочеститъ българи католици, като сж се оплаквали на близкия си владика и на по-горния отъ него, Архиеп. Менини, па и на още по-горния, кардиналъ Ледоховски, който е служилъ до самия Папа, — ни едно тѣхно оплакване не е било чуто, ни една тѣхна молба не е била удовлетворена: и днесъ тѣзи злочестници иматъ чужденци за свои свещеници, както прѣди сто години въ нѣкои мѣста на България е имало гръцки свещеници въ бъл. прав. енории. Да бѣха цѣлитъ на католишката пропаганда чисти, християнски, нѣмаше защо Папата да отказва на българ. католици свещеници отъ българ. народностъ. Този отказъ на едно толкосъ естествено и справедливо право е магическиятъ ключъ, съ който се отключватъ тайнитъ и мерзки цѣли на пропагандата. Прибавимъ ли къмъ това и обстоятелството, че у нашитъ католици богослужението се извършва на латински езикъ, който тѣ не разбиратъ, ще бждемъ съвсѣмъ въ право да запитаме: католичеството за нашитъ католици изповѣданне на просвѣта ли е или на мракъ?

Подиръ това всѣки ще разбере, далѣ е билъ искрененъ Архиеп. Менини, когато въ разговора си съ редактора на в. „Вечерна Поца“ (бр. 1700) е казалъ: „не би ли било възможно да обединимъ нашитъ християнски църкви, като се запазятъ старитъ славянски обреди въ Българ. Църква.

Ще продължимъ.

Религията, училището и обществото.

III. Липса отъ просвѣта.

До освобождението нашиятъ народъ бѣше почти съвсѣмъ неукъ — нѣмаше понятие отъ наука нѣмаше понятие той и отъ всички ония професионални изобретения, що облегчаватъ физическия трудъ. Ала за туй пѣкъ той бѣше просвѣтенъ. Парадоксално ще изглежда послѣдното мое твърдение, но то е вѣрно. Днесъ думата „просвѣщение“, „просвѣта“ се употрѣбля на дѣсно и на лѣво. Малцина сж, обаче, що разбиратъ истинското ѝ значение. Просвѣтата не е ни наука, ни занаятъ. Тя може да стои въ съотноса съ тѣхъ, но тѣ не я съставятъ. Просвѣта, просвѣщение, както самата дума показва, е свѣтлина духовна: свѣтлина, която озарява душата, освѣщава сърдцето и волята и просвѣщава ума. Просвѣтата, значи, е „нѣща“, което разсвѣтлява, осмисля и направлява съзнателния и цѣлния животъ на душата човѣшка (индивидуално), и на душата народна (колективно). Ей такава просвѣта е ималъ нашиятъ народъ до прѣди освобождението. И има я той отдавна. Съ нея е билъ той просвѣтенъ, въ нея е билъ той освѣтенъ още съ приеманieto на „свѣтлината“ Христова. Тачението и вживѣването въ тая свѣтлина е била и просвѣтната атмосфера на неукия нашъ народъ. Наистина, може да се каже, че свѣтлината Христова той не е училъ, че тя не му е била проповѣдвана или разяснявана. Ала и тѣй да бжде, той все пакъ билъ въ свѣтлината, той не е блуждалъ въ стѣпите си житейски. „Хотя и не выдержалъ экзамена изъ катехизиса, онъ все знаетъ, все то что именно нужно знать“, казва тъкмо на мѣсто Достоевски. Отъ молитвите и отъ химните църковни, отъ традиционното прѣдаване на религиозното съзнание и истини, отъ житията на светиитѣ ако щѣте — всичко това е осмисляло неговия животъ, просвѣщавало неговата душа тѣй, че той макаръ и да зналъ малко, но обладалъ сжщественото: държалъ се о Христа и вѣрвалъ въ неговата правда. Тѣй просвѣтенъ — просто и венатруфено — народътъ ни считалъ за личенъ и житейски дългъ да работи съгласно правдата Христова: да рѣшава всѣко лично или народно дѣло по християнски. Ясно е, струва ми се, послѣ това, защо азъ нарекохъ нашия народъ до прѣди освобождението неукъ, но просвѣтенъ. А отъ тукъ ясно е сжщо, защо до прѣди освобождението злото не можа да си пробие такъвъ пѣтъ какъвто то си пробива сега. Тогава просвѣтата, що бѣше обладала народа и водачитѣ му, не само го отдрѣпваше отъ злото, не само никога не му позволяваше да замижи прѣдъ злото или да размѣни доброто съ злото, но, изобщо взето, създаваше такава нравствена атмосфера, при която злото се отричаше и гонѣше, а доброто се тачаше и въдвѣряваше. Тая просвѣта даваше истински смисълъ и разбиране на живота „тукъ“ и „горѣ“, раждаше здрави души, пълни съ добри помисли и чувства, положителни характери — съ любовно-християнска красота и сила. Разбрано е тогава: какъ тѣй доосвободителниятъ периодъ даде такива здрави и себепожертвени ратници за доброто. Просвѣтата, значи, ги тѣхъ роди.

Постепенното пѣкъ отпадане на истинската просвѣта направи, щото въ послѣдосвободителния периодъ

българскиятъ интеллигентъ, като се отдалечи и остави народа, да трѣгне по „новия“, наистина, но съсиленъ въ всѣко отношение пѣтъ.

Нека сега методически да си послужи и съ изведенитѣ по-рано три лоши отличителни бѣлѣзи на сегашния български интеллигентъ: слободията, полуинтелигентността съ псевдорационализма) и набѣга къмъ богатство (сладострастие). Тия три нѣща най-вече спомогнаха за постепенното чезвяне на просвѣтата въ българското общество (— народътъ, съ малки изключения, си остава сжщъ; той, неговата психика, е само малко слисанъ отъ отдалечилитѣ се отъ него негови водачи). Слободията подриваше у просвѣтата обязательния ѝ строгъ характеръ за жизнено ръководство; полуобразованието спомогаше за вкрадванието на псевдорационализма и постепенната замѣна на просвѣтата съ тоя послѣдния; а сладострастието (алчността къмъ плътта и материалното), ако не формално, то практически оправдавани отъ псевдорационализма, — подкопаваше практическата, реална страна на просвѣтата. Или съ двѣ думи, слободията и полуобразованието (съ псевдорационализма) отнеха душата на просвѣтата, а алчността къмъ богатство и сладострастие отнеха рожбитѣ ѝ. Тѣй се започна и продължава и до днесъ тоя погубенъ процесъ на обезпросвѣтяване на нашето интеллигентно (ужъ) общество.

А тѣй като всѣки процесъ, всѣко явление има своя главенъ носителъ или проводникъ, то такъвъ носителъ на депросвѣтяване трѣбва да има и въ случая. Както азъ съмъ поне схваналъ и разбралъ константирвания процесъ, като главенъ проводникъ за обезпросвѣтяването на нашето общество е послужило училището. Азъ знамъ, че на мвюзина и тая ми мисълъ ще се покаже парадоксална, и даже странно парадоксална. Но тѣй е. Азъ не искамъ, разбира се, да кажа, че само училището спомога тоя процесъ, или че училището ей туку-тѣй отъ само себе става такъвъ лошъ проводникъ. Съвсѣмъ не. Азъ напротивъ мисля, че ако училището въ сжщинитѣ и плодетѣ си е станало тъкмо обратното отъ онова, което трѣбва да бжде — то причинитѣ за това лежатъ не въ самото училище. Сжщината на училището, като общественъ институтъ, е сборъ отъ обществени условия. То е сума отъ обществени елементи. Добри ли сж тия послѣднитѣ — добро е и училището; или лошо ли е послѣдното — лоши сж, значи, общественитѣ фактори. А азъ имено показахъ, че, благодарение на новитѣ условия, постепенно обществото ни се обезпросвѣтяваше, а съ това заедно — училището, до като, най-послѣ, училището само пѣкъ взе ролята на обезпросвѣтителъ.

Нашето общество относно това трѣбва да се раздѣли главно на два дѣла (оттѣнки и смѣшения тукъ и тамъ, разбира се, има): единиятъ дѣлъ, — „идеалиститѣ“, младитѣ, сж трѣгнали по пѣтя хемъ на слободията, хемъ на полуобразованието и псевдорационализма, тоя послѣдниятъ пѣкъ зобилъ по анархо-материалистически пѣтеки. Вториятъ дѣлъ, — практицитѣ, по-старитѣ, сж трѣгнали по набѣга за богатство, като сегисъ тогисъ се само интересуватъ отъ образование и свобода и то най-често до толкова, до колкото въ практическия си материализъмъ иматъ нужда въ оправдание отъ теоретическия (псевдорационализма на младитѣ). Малко сж вече „старцитѣ“ отъ интеллигентното ни общество, що

милѣятъ за чистия нравственъ активизмъ на доосвободителния периодъ, на етичната психика на българската просвѣта. А и да ги има такива „старци“, тѣ или не смѣятъ прѣдъ младитѣ да се обадятъ, или пъкъ ако се обадятъ, тѣхниятъ гласъ се заглушава отъ „идейния“ викъ на младитѣ. Тѣй щото, първиятъ дѣлъ (младитѣ) въ силата на младостта си (слободията и модността) прѣвзеха училищата. А по-старитѣ не съумѣха и не успѣха да запазятъ, задържатъ училищата. И контрола даже изпуснаха изъ рѣцѣ си. Доиде най-послѣ до тамъ — и сега сме въ туй положение —, че шепа буйни момци слободно хозяйствуватъ въ училищата ни съ невинната наша младежъ, както щатъ, а обществото — отъ горѣ до долѣ — стои и нѣмей.

А тѣй като тия буйни, полуобразовани момци, съгласно собствената своя психика, сжщината на училищната работа полагатъ въ образованието само, и тѣй като образованието (въ класъ или извънкласъ) тѣ въ болшинството си свеждатъ въ псевдорационализма, то нашитѣ училища, въ общия свой обликъ, сж станали разсадници на изключително образование или псевдорационално доктринерство. По тая сжща причина и при нехайството и незаинтересоваността на обществото ни, отъ нашитѣ училища се изгони просвѣтата, самородната ни просвѣта.

Изобщо казано, днескашното наше училище не просвѣщава, или да се изразя по-популярно — не възпитава. Даже нѣщо по-вече. Ония прѣдмети, които сж изключително възпитателни, се тѣй третираатъ, че съ самитѣ тѣхъ се дескредитиратъ тѣхната сжщина и възпитателното имъ значение. Когато въ другитѣ страни тоя въпросъ е вече отдавна рѣшенъ въ смисълъ, че училището (особено народното) трѣбва прѣдимно да бжде възпитателно, у насъ, напротивъ, седнали само да се чудятъ и маятъ, защо училището недобрѣ възпитава, а не искатъ да видятъ, че то изобщо не възпитава, че то — съзнателно или безсъзнателно — гони просвѣтата.

Нека си го признаемъ: истинска духовна просвѣта липсва и въ обществото и въ училището ни. Училището даже спомага за отпаданието на възпитанието, на самородната българска просвѣта. Защо? ще запитате най-послѣ. — Защото и двѣтѣ сж се отдалечили отъ народа, прѣзрѣли сж неговата самородна просвѣтна свѣсь.

Д-ръ Стеф. Цанковъ.

Нашитѣ социалисти и църквата.

Господъ Исусъ Христосъ за да покаже Своята любовъ къмъ страждущето човѣчество, по Своего Божествено усмотрение родилъ се въ ясли, излѣзналъ изъ пещера — т. е. най-низкото стѣпало на нищетата земна. Такъвъ е останалъ и цѣлиятъ Му земень животъ. „И лисицитѣ иматъ язови, и птицитѣ небесни гнѣзда иматъ, — а синътъ човѣчески нѣма гдѣ глава да подслони“ — казва Той на ученицитѣ си.

Той е проповѣдвалъ царството небесно, царството на равенството и братството между всичкитѣ народи, всичкитѣ езици и страни, и царството на любовъ между всичкитѣ людие. „Който иска отъ васъ да бжде помежду ви пръвъ, той трѣбва да ви бжде рабъ, а който иска да бжде по-голѣмъ отъ васъ, той трѣбва да бжде

слуга — защото синътъ човѣчески не дойде да му послужатъ, а той да послужи на другитѣ и да даде душата си за избавление на людие. Любовта къмъ людие Той е заповѣдалъ въ много строга опрѣдѣлена форма: първата заповѣдъ е — казва Той, да възлюбимъ Господа, а втората заповѣдъ е да възлюбимъ ближния си като самъ себе си — друга заповѣдъ по-голѣма отъ нея нѣма. А кой е нашия ближень? Дали тоя съ когото сме добрѣ, който ни прави добро? О, не; ближниятъ споредъ Спасителя е всѣки човѣкъ, па билъ той и нашъ личенъ врагъ. „Любете вашитѣ врагове; благо-славяйте, които ви кълнятъ; правете добро на тия, които ви мразятъ; молѣте се за тия, които ви пакостятъ; който ви удари по едната страница, обърнете му и другата; всѣки, който се гнѣви дори и на брата си (човѣка) повиненъ е за осжждане“. За страждущитѣ, оскърбенитѣ униженитѣ, онеправданитѣ на тоя свѣтъ, Спасителятъ отдѣля най-сжщитѣ си чувства, толко е голѣма къмъ тѣхъ Неговата любовъ, щото само нашитѣ чувства и нашитѣ дѣла къмъ тия страждущи, оскърбени, унижени и онеправдани ще бждатъ мѣрило да си влѣземъ въ животъ вѣченъ или да отидемъ въ дола на погибельта. Когато дойде Спасителятъ въ Своята слава при свършванието на свѣта, за да сжди вселената, Той ще отпрви, и къмъ праведни, и къмъ грѣшни тия въпроси:

Бѣхъ гладенъ — нахранихте ли ме? Жѣденъ бѣхъ — напоихте ли ме? Страненъ бѣхъ пътникъ — прибрахте ли ме въ домътъ си? Голъ бѣхъ — облѣкохте ли ме? Боленъ бѣхъ — помогнахте ли ми съ каквото и да било? Въ тъмница бѣхъ — дойдохте ли при мене да ме утѣшите съ благитѣ си думи? И когато, и еднитѣ и другитѣ въ недоумѣние ще Го запитатъ: Господи, кждѣ те видѣхме, та да сторимъ туй? — Той имъ отговаря: „Ако туй сте сторили на моитѣ най-малки брата — Менъ сте сторили.“ О, колко е голѣма тая Спасителева любовъ къмъ тия окаяни люди, които ние срѣщаме всѣки день: значи, всѣки болникъ, всѣки затворникъ, всѣки гоненъ и прѣслѣдванъ, всѣки гладенъ, жеденъ, босъ и голъ, всѣки бѣденъ и нищъ — всички тѣзи сж Негови малки брата. Въ нашитѣ взаимни отношения, Спасителятъ е положилъ туй правило: „Каквото искате да ви правятъ другитѣ, правѣте и вие другиму; опрощавайте грѣховетѣ на другито и Богъ ще ви прости вашитѣ; опрощавайте грѣшкитѣ на другито, макаръ да ти сгрѣши на день 77 пѣти.“ Искалъ ли е де посочи на богатитѣ правия пътъ за тѣхното спасение, Той всѣкога имъ прѣпорѣчвалъ да продадѣтъ своето имѣние и стойността да раздадѣтъ на ницитѣ. И всичкитѣ велики и свети мъжие въ Църквата сж изпълнявалитая Спасителева прѣпорѣчка. За да запази Своитѣ послѣдователи отъ падание, което иде единтвенно отъ неправедно приобретено богатство, което пъкъ е свързано съ неправда ошетеніе надъ слаби наши брата, Той е заповѣдалъ да се пазимъ отъ лихонмство, да не се стрѣмимъ къмъ голѣмо обогатяване, защото голѣмото богатство е прѣлѣстително и може да погуби човѣка; защото, казва Той, кждѣто е вашето богатство, тамъ ще бжде и сърдцето ви.“ И животътъ съ всичкитѣ злини, свидѣтельствува, че тая усойница, която се вмѣкнула въ сърдцата на людие, е погубила и погубва много иначе добри и добродѣтелни души. Съ една дума цѣлото учение на Спасителя се състои въ любовъ, равенство, братство и

въ защита на слаби, нищи и страждущи. Туй Негово учение сж проповѣдвали и съ кръвта си запечатали Св. Апостоли. Така, апостола Иоанъ казва, че ако нѣкой каже, че обича Бога, а мрази брата си (человѣка), той лъже: защото като не обича брата си, когото вижда, какъ може да обича Бога, когото не вижда. Всичкитѣ заповѣди Божии — казва апостолъ Павелъ се свеждатъ въ една: да обикнемъ искренняго като самъ-себе, защото любовта къмъ ближния никога не може да направи нѣкому зло; прочее всичкото изпълнение на закона е любовта къмъ брата человѣка. Той казва, че любовта къмъ ближния ни кара да дълготърпимъ, да милосърдуваме, да незавиждаме, да се непрѣвзвизсяме, да се не гордѣмъ, да небезчинствуваме, да не гледаме свое и свои, — а всѣки человѣкъ, да се не раздражаваме, да не мислимъ зго никому, да се не радваме за нещастieto и неправдата сторена нѣкому, а да се радваме за щастieto и правдата. Той прѣпорѣчва на всички християни да си помагаме единъ-другиму; който е по силенъ да носи немоцитѣ на по слабия, и всѣки да гледа да угажда, не на себе си, а на ближния си.

Апостолитѣ сж гладували, жѣдували, страдали и се скитали — но всичко сж сносвали за вѣрата и името на Спасителя. Такъвъ животъ сж прѣпорѣчали и на християнитѣ. По примѣра на Спасителя и по примѣра на Св. Апостоли, тѣ сж живѣли и Светитѣ Църковни Отци отъ които повечето сж били синове на знатни и богати родители, каквито сж: Св. Васили Велики, Григории Богословъ, Иоанъ Златоустъ, Ионъ Дамаскинъ и други, продали именията си, стойността раздали на бѣднитѣ, а живота си посвѣтили да служатъ на Бога и на Църквата. Цѣлата дѣятелностъ на тия Цър. Отци се състои отъ благотворителностъ, милосърдие, състрадание и любовь. Болницитѣ — тия хуманни и високо милосърдни заведения сж устроявани отъ тия Отци, и при всѣка църква имало е болница, въ която сж намирали помощ и облѣгчение болнитѣ и страждущитѣ; при всѣка църква е имало сиропиталища за немошни, бѣдни, сираци вдовици, където сж облѣгчавани страданията имъ и ублажаванъ е билъ тежкия и страдалческиятъ тѣхенъ животъ. Съ една дума — Християнството и Църквата сж основани на любовта къмъ человѣка, страждущия человѣкъ, къмъ унизенитѣ, онеправданитѣ, нищитѣ и слабитѣ. И на туй Християнство, на тая Църква нашитѣ социалисти сж отворили война; срѣщу туй Християнство и срѣщу тая Църква тѣ отправятъ анатема и проклетие! О, надали има по-ролѣно заблуждение отъ туй, че Християнството заробвало работницитѣ. Напротивъ ние вѣрваме, че работницитѣ, бѣднитѣ, нищитѣ, плачушитѣ, гладнитѣ, голитѣ и боситѣ, онеправданитѣ и унизенитѣ — съ една дума страждущето човечество въ всичкитѣ свои недъзи и болки — ще намѣрятъ въ учението на Спасителя — божествения страдалецъ за туй страждущо човѣчество — въ Християнството облекчение и закрила. Ние вѣрваме, че когато Христовото учение проникне на всѣкъдѣ когато всичкитѣ човѣчески общества и народности се устроятъ на основа на Великия Божественъ мѣченикъ — т. е. на Евангелието; когато нашия общественъ и политически животъ сведемъ и поведемъ въ кръга на християнството — тогава ще изчезне злото въ всичкитѣ свои проявления; тогава ще завладѣе любовта — могъщата творителка на всичко добро и благо — тогава

ще завладѣе царството божие ва земята. Вънъ отъ Християнството, всѣкое прѣустройство на държавитѣ и общества ще ни води отъ зло къмъ по голѣмо зло; отъ бѣди и неволи — къмъ по голѣми бѣди и по-тежки теглила.

Какво сторихъ френскитѣ философи въ началото на миналото столѣтие като прогласихъ принципитѣ на човѣшкитѣ права и на човѣшкото равенство, на основание не на правата и равенството прокламирано отъ Спасителя и освѣтено чрѣзъ неговата смъртъ за тоя принципъ, а на основание на човѣческата мѣдростъ? Въ своето стрѣмление за да дадѣтъ благоденствие на страждущия народъ тѣ прѣмахнаха християнството, като мислѣхъ погрѣшно — както мислятъ погрѣшно сега и нашитѣ социалисти, че християнството е причината на туй зло? Не потекохъ ли въ Франция рѣки кръвъ отъ тоя сжщъ народъ; не дойде ли по-голѣма тирания? Не виде ли френския народъ на два пѣти чужденци да тъпчатъ земята му? Не послѣдвахъ и послѣ нѣколко режими, съпровождани съ кръвъ народна? Не заплашва ли се френското отечество и днеска отъ едно разлагание? О, всичко това е исторически вѣрно.

Прочее, ако има и днеска страждущо човѣчество неправда, насилие, онеправдание, — то е защото християнството сжществува само по име, защото учението на Спасителя не е проникнало никѣдѣ още въ политическия и общественъ животъ на държавитѣ. Слѣдователно Християнството именно ще излѣкува болкитѣ на сраждущето човѣчество и къмъ него трѣбва да прибѣгнатъ всичкитѣ страждущи. Нашитѣ социалисти прочее, като бѣгатъ и ненавиждатъ Християнството и религията, бѣгатъ отъ она мощенъ факторъ въ живота, който единствено е въ положение да създаде истинското благо за земята.

Тѣ много грѣшатъ нашитѣ социалисти, като воюватъ срѣщу Християнството. Грѣхътъ имъ, обаче се утроява, когато въ тоя си походъ тѣ хулятъ българската Църква и българското духовенство. И тоя грѣхъ е неоправданъ съ нищо, неоткупимъ чрѣзъ нищо.

Нашитѣ социалисти — думата ми е за водителитѣ и първенствующитѣ членове, които даватъ тонъ на социализма въ насъ — сж людие интеллигентни, излѣзнали всичкитѣ изъ нашитѣ училища. Тѣ не сж, слѣдователно да не знаятъ като българи, какво значение има думата Българска Църква и българско духовенство въ нашия цѣлокупенъ исторически животъ — политически, общественъ и духовно-просвѣтителенъ. Въ далечното минало ако се върнемъ, ние виждаме тая българска Църква и туй българско духовенство като носители на нашата култура и книжнина; тая книжнина, която просвѣти всичкитѣ славянски православни народи, изидгна нашия народъ на първото стѣпало между славянитѣ и запази на народа ни едно видно мѣсто въ общата човѣческа култура. Погледнемъ ли въ мрака на петъ-вѣковното ни робство и тегло, ние виждаме тая Българска Църква и туй българско духовенство — тѣй неправедно хулени днеска отъ нашитѣ социалисти въ още по свѣтъль обликъ. Тая Църква и туй духовенство сж запазили нашата народност, съхранили остатѣцитѣ отъ нашитѣ паметници, и съсрѣдоточили въ себе си нашето просвѣщение и култура. Вникнемъ ли въ тъмнитѣ килии и подземни изби — нашитѣ първоучилища съ тѣхнитѣ крондири, панакади

науственици — ние виждаме нашитѣ иноци и свещеници; вървѣмъ ли се въ нашитѣ църкви, въ тѣхната зография и рѣзбарство — ние виждаме пакъ нашитѣ иноци и свещеници; прѣлистимъ ли нашитѣ дамаскини — цѣнни източници за днешнитѣ наши историци — ние пакъ виждаме все тия иноци и свещеници.

Обърнемъ ли си погледа на друга страна — къмъ нашия политически и общественъ животъ, тоя погледъ се спира все пакъ върху тия наши иноци и свещеници, било като будители и утѣшители на народа, било като мъченици увиснали на бѣсилката, прострени по усойтѣ, изгнили въ влажнитѣ тъмници.

Имали прочее една единствена областъ изъ нашия цѣлокувенъ народенъ исторически животъ, дѣто Българската Църква и българското духовенство да сж били отдѣлни отъ народа, да сж вървѣли срѣщу народнитѣ идеали и стрѣмление; дѣто да не сж били на чело и чрѣзъ мъченичество запечатвали своята любовъ къмъ народа — своето духовно паство, като изпълнявали думитѣ на Спасителя — добри пастири, които положили душата за благо на своитѣ духовни овци?

Да нижемъ ли свѣтлиѣ бисери на прѣдългата верига отъ дѣйци и мъченици все отъ срѣдата на духовенството?

Тогава, отъ дѣ е тая злоба срѣщу Българската Църква и българското духовенство, та на всѣкъдѣ и въ всичко нашитѣ социалисти го обсипватъ съ хули и порицания? Въ що сж виновни тая Църква и духовенството прѣдъ тия наши социалисти?

Не господа; тия хули и туй порицание срѣщу Българската Църква и българското духовенство е грѣхъ неправеденъ. Ама между духовенството днеска имало недостойни свещенослужители — ни казахъ мнозина. О, да се твърди отъ наша страна, че нашитѣ архиереи и нашитѣ свещенослужители сж бѣзъ грѣхъ и непогрѣшими, туй — споредъ мене, ще бѣде прѣлъщение къмъ сами насъ и ще сътворимъ лъжа. Защото само единъ Богъ е безгрѣшенъ и непогрѣшимъ, а ние смъртнитѣ грѣшимъ на всѣки часъ, на всѣка стѣпка. Тогава изобличавайте грѣшнитѣ, нъ прѣдъ святостята на института Българската Църква и прѣдъ съсловието на мъченическото българско духовенство, ако нече да коленичите, поне респектирайте ги, защото туй заслужаватъ.

Туй е за Църквата. Колкото за Християнството изобщо и религията, както и за вашата нерелигиозностъ и безотечественостъ — ако съзнавате, че думтѣ ни сж праведни — спрѣте се на пътя и се отбийте по другия; ако ли мислите че сте прави, продължавайте — но помнитѣ: тоя пътъ е дожедалъ нашето клето отечество и нашия злочестъ народъ два пѣти до погибель; вървайте, че и сега тамо води.

Д. М.

Положението на жената въ обществото.

Отъ Св. Г. Р.

Мъжтѣ и жената сж главни дѣйствующи лица въ великата свѣтовна драма, въ която се прѣдставяватъ: съпружеска любовъ, щастие, радостъ, миръ и животъ, но въ нея се изтъкватъ: омразата, бѣдата, скръбта, крамолитѣ и увий! — болятъ, че най сетнѣ и — смъртята.

Чрѣзъ тѣлесното и душевно съединяване и прѣданостъ на мъжа къмъ жената и обратно, се подготвя нѣкаква нова земя, геологически непозната, но която самъ Богъ знае каква е и изъ която изниква ядката на човѣшкото общество, която наричаме „сѣмейство.“ Отъ него — сѣмейството се развива едно ново чувство, което прави сърдцатъ да се осѣщатъ щастливи и да се самопожертвуватъ. Безъ това единство, чиято основа е любовта, нито мъжтѣ, нито жената могатъ да бждатъ щастливи, тѣй като всѣки отъ тѣхъ търси въ другия своето допълване празнотата въ сърдцето си и своето усъвършенствуване. Безъ това единство не е възможно основаването на сѣмейство, съ правствено назначение и достойнство човѣшко, за доказателство на което служатъ старитѣ, па и новитѣ народи.

Сѣмейството е подобно на ладия, съ която бродимъ изъ обществения животъ и на която понасяме храбро и смѣло всичкитѣ бури на врѣмето, защото въ това ни спомагатъ сроднитѣ ни въ сѣмейството сжщества, които сподѣлятъ всичкитѣ ни неприятности и ни тѣшатъ. Сѣмейството е училище, въ което новородното дѣте, а посетнѣ човѣкъ, за пръвъ пѣтъ отваря очитѣ си, въ което за пръвъ пѣтъ осѣща, че има нѣкой, който нѣжно го обича и се старае и грижи за него, като му доставява тѣлесна и духовна храна, докато още е слабо и немошно. Сѣмейството е храмъ, въ който се распалва божествената искра, вродена въ дѣтетото отъ майка-природата, та съ врѣме да избухне съ пламъкъ, да се развие като критически духъ, въ образованата човѣшка душа. Въ обятията на сѣмейството се раждатъ много отъ ония добродѣтели, които украсаватъ човѣка и го правятъ щастливъ. Каквото научи то въ сѣмейството, туй остава прѣзъ цѣлия му животъ така дълбоко врѣзано въ душата му, щото нѣма такава сила, която би била въ състояние да го заличи.

Най-мощниятъ факторъ, който върти това въ сѣмейството; изворѣтъ изъ който избликва физическия и мораленъ човѣшки животъ; източникътъ на любовта, отъ който новороденото дѣте още въ първитѣ минути на живота си, се захранва съ любовъ, едноврѣменно съ майчиното си млѣко, е оново сжщество, на което даваме благородното име „майка“. Ако този факторъ е усиленъ чрѣзъ възпитанието, то той става мощна сила. Освѣнъ това, човѣкъ никога не бива съвършенъ; такъвъ той най-лесно става чрѣзъ жената и нейната помощ. Ако си спомнимъ биографиитѣ на всичкитѣ, познати намъ, знаменити и характерни мъже, и ако бждемъ въ състояние да проникнемъ въ тайната на живота имъ, то сигурно ще налучкаме нѣкой женски образъ, било като вѣрна „съпруга“, или мила „майка“, който да е участвувалъ въ тѣхната дѣятелностъ и животъ. Ще видимъ и ще се увѣримъ, че жената е подобна на животворенъ духъ, който надхва, трепти, дава направление и опѣтва човѣка да върши това, що е длъженъ, а той се явява като простъ изпълнител. А, между това, който самъ нѣма извѣстно нѣщо, неможе и другиму да даде, и като изключимъ онѣзи нѣколко свѣтли характери женски, като „съпруга“ и „майка“, които като изключения блѣщатъ въ нехристиянското общество, и като поставимъ за общо правило, какво жената винаги е била прѣзрѣна и унижена; като знаемъ, че върху нейното възпитание никакво внимание не се е обръщало,

или пъкъ, ако ѝ се е давало известно възпитание, то е било мизерно и осякато, което е служило за деморализация и развратъ, а не за въздигане характерността и отгледване на добродѣтели, — ако се помни, казваме всичко това, не ще ни бѣде трудно да си обяснимъ защо сѣмейниятъ животъ въ това врѣме не е можалъ ни най-малко да успѣва.

Обаче, при все това, отъ памти вѣка още, въ двороветъ и замъцитѣ, въ палатитѣ и хижитѣ, се раждатъ дѣца, които трѣбва да иматъ нѣкого, който да ги отгледва и опѣтва, за да станатъ морални хора и за да ги подготвятъ за нравствената въ живота борба; да бѣдатъ достойни членове на обществото и доблестни синове на прѣдшественицитѣ си и достойни бащи на потомството си; да отмѣстятъ за историческата неправда, да изпълнятъ народнитѣ си длъжности, да одѣлотоварятъ съвременнитѣ човѣшки права. За всичко това сж потребни доблестни труженци, а на първо мѣсто, както и по-горѣ е казано стон: жената-майка. Ако тази жена—майка и за въ бъдаще си остане само робъ на страститѣ ѝ суетата и унижено сщество, каквато е била, па и още е въ нехристиянскитѣ народи; може ли тя тогава да изпълни своето назначение да образува свободни и твърди характери? Отъ жената много и твърдѣ много зависи, дали човѣшката сѣдба ще бѣде по-добра, или по-лоша. Когато народътъ ни е сковалъ и изрекълъ мъдростѣта, какво „къщата не лѣжи върху земята, а върху жената“, съ това той не е искалъ да означи четиритѣхъ къщни стѣни, но сѣмейството, на което жената, въ качеството си на майка, дава мораленъ животъ.

Като живѣе внѣ отъ сѣмейството, човѣкъ не хае и за общественитѣ интереси и лесно пакости и на реда и на правитѣ обществени, а още по-лесно руши онова, що е свето въ сѣмейството. Развалата прониква тамъ, гдѣто нравитѣ сж покварени, та вмѣсто истинска и чиста любовъ, спекулативна любовъ свързва мъжа съ жената. Тамъ се образува ложе на всичкитѣ злини и унижения човѣшки. Гдѣто се прѣнебрегне брака, гдѣто се изопачи този свещенъ съюзъ на съпружеска вѣрностъ и длъжности, тамъ вѣхне въ сърдцето това, що прави жената домакиня, съпруга и майка, мъжа честитѣ домакинъ, съпругъ и баща Тамъ прѣстава всѣкаква утѣха и изчезва сѣмейната прѣлестъ и благосъстояние, а гдѣто е така, то и за държавата нѣма добри граждани.

Единъ ученъ съ свѣтска известность, така опрѣдѣля понятието бракъ:

Бракътъ е основа на сѣмейството, а съ това и на ови институтъ, комуто е възложено прѣдаването на всичкитѣ човѣшки обичаи и образованостъ. Бракътъ е основа на държавата, тъй като човѣкъ въ сѣмейството си приема нравствени впечатления, навикъ къмъ реда и порядъка и почитане авторитета, безъ което никоя държава не може да сществува. Той е основата на човѣчеството, защото само въ него е възможно законното разплодяване на човѣшкия родъ. Той е разсадникъ на Божето царство, защото въ него (бракътъ), чрѣзъ създаването на първия човѣкъ, се запазва поставеното начало: чрѣзъ смъртното тѣло се раждатъ безсмъртни души. Бракътъ за мъжа и жената е единство, което ги сплотява въ едно неразривно цѣло, и като такъвъ, той е усъвършенствуване на двоицата въ интимна и на почитъ и любовъ основана задруга;

той е нагонъ за непрѣкъснато взаимно облагородяване, а за изкушенията — училище на прѣданостъ и самопожертвование. Затова бракътъ по своята природа и сщностъ има велико достойнство и светостъ; ето защо именно въ ония разни религиозни обичаи за брачните тържества, се изказва не само мисълта, че бракътъ като такава основа и факторъ трѣбва да се поставя подъ защитата на религията, а едновременно той напомнява, комуто трѣбва, че покрай изпълнението на сериозни, морални задачи, поставени отъ брака, потребно е сдѣйствието на религията.

Съгласно това, бракътъ не е само простъ съюзъ за минутно наслаждение, а основа на живота и източникъ отъ когото човѣчеството черпи и настоящето и бъдщето. Нищо на свѣта не може се сравни съ брачното благосъстояние, ала само тогава, когато сърдцата на брачните се сприятелятъ и се слѣятъ душитѣ имъ въ едно, а още по-вече, ако сърдцата имъ сж облагородени, а разумътъ-просвѣтенъ.

Брачната чистота и плодотворнитѣ послѣдци, които могатъ да произлѣзатъ отъ тамъ, най-добрѣ се съглеждатъ въ нашия народъ, но въ миналото му. Тази чистота е била подобна на засмѣно пролѣтно небе, подъ което сж се развивали сѣмейни добродѣтели и на което е засияла и великата красота на висшия природенъ животъ. Защото, какво е запазило отъ отчаяние нашия народъ, прѣзъ врѣмена дълговѣковното ни робство подъ жестокия азиатецъ? Какво е утѣшавало този народъ, за нанесената му отъ вѣковния неприятель неправда? Какво създавало справедливи отмѣстители, ако не брачния животъ на сѣмейството, основанъ върху морална чистота, който животъ е билъ и мощенъ изворъ на свобода.

Историята ни сочи и скръбни послѣдци отъ бракове, неосновани на морална чистота (напр римската), както и отъ многоженството (напр у турцитѣ), гдѣто липсва единство у душитѣ и сърдцата и казва: не може да има истинска любовъ и задружностъ тамъ и че, тукъ личността на жената е само жергва на мъжевитѣ страсти. Разкошътъ, съревнуването, сплетнитѣ и пр., винги придружаватъ такивитѣ бракове, унижаватъ и развалятъ характеритѣ и пораждатъ апатия къмъ живота и немарливостъ къмъ всичко, защото тукъ изключително владѣе животински нагонъ. При такива обстоятелства, какъ ще блѣсне сѣмейниятъ животъ? Какъ е възможно да се появатъ въ обществото нови членове съ морално и човѣшко назначение? Какъ ще се развие морално общество, когато не се развива и затвърдява основата на нравствения животъ“. Може ли да се говори за човѣшко назначение тамъ, гдѣто владѣе само онова, що се усѣща и въображава и гдѣто се разпалватъ страсти, които убиватъ духа и тѣлото?! „Само единъ погледъ върху всѣкидневния животъ,—казва единъ известенъ писателъ — ще докаже ясно, че така нарѣченото наложничество е отвратителенъ цирей на общественото тѣло“. А що се касае до полигамията, сщиятъ казва: полигамията е призната за голѣмо зло и като установление противно на най-добритѣ народни интереси. Тя убива женскитѣ характери и застава на пътя на човѣшкото размножаване; тя прѣчи на образованието на сѣмейството и заедно съ това прави невъзможно възпитанието на дѣцата; тя е изобиленъ изворъ на голѣмитѣ породи и бѣди“.

Не е излишно да споменемъ тука, какво отъ не знайно врѣме на земния шаръ сж съществували три вида бракове: моногамия (едноженство), полигамия (многоженство) и полиандрия (многомъжие).

Моногамията е бракъ на единъ мъжъ, само съ една жена. Този бракъ е най-распространенъ у Европа и въобще въ прѣдѣлитѣ на умѣрения поясъ.

Полигамията е много женственъ бракъ, гдѣто единъ мъжъ живѣе съ нѣколко жени. Този видъ бракъ е най-распространенъ въ Азия и Африка, тамъ гдѣто природата е горѣща и буйна. Нѣкои оправдаватъ тази видъ бракъ съ това, се въ тамошнитѣ прѣдѣли се раждатъ много по-вече жени, отколкото мъже и че женитѣ много по-скоро се развиватъ физически отъ мъжетѣ. Споредъ твърдението на нѣкои писатели, този бракъ е почналъ значително да отпада, а особено откогато европейската цивилизация е почнало да прониква тамъ. Сжщитѣ твърдятъ и това, какво полигамията не е била обща, а е свойственостъ на по-богатото съсловие, което се отдава на похотливостъ

Полиандрията, или многомъжието е бракъ, гдѣто на една жена се падатъ по-вече мъже. Този бракъ е съществувалъ, па и сега съществува у жителитѣ на Тибетъ и другитѣ народи на Химилаитѣ, остр. Ява и изъ другитѣ краища на Изтокътъ Индостанъ. Нѣкои обясняватъ, какво този видъ бракъ произтича отъ това, че тамъ женитѣ сж малко, а мъжетѣ много, тѣй че причината на това е оскъдността отъ жени. Полиандрията значително е почнала да намалява, откогато жителитѣ па тѣзи страни, съ помощта на комуникационни срдства, сж почнали да си доставляватъ жени отъ другадѣ,

Обаче, фактъ е, какво моногамията е по-разпространена и отъ полигамията и полиандрията заедно, и че, всичкитѣ по-заблѣжителни народи, още отъ най-старитѣ врѣмена, сж били моногамични. И днешната цивилизация е усвоила този бракъ като най-добъръ за потомството и обичаитѣ, християнството него имено прѣпоръчва. Но, каквото бракъ да е слшсесевувалъ и да съществува, знае се главно и това:

(Слѣдва).

Белетристика.

Нощниятъ гостъ.

Тъмна нощъ припадна надъ великия градъ; улцитѣ му затихнаха и заустѣха. Никодимъ бързо дочиташе една страница отъ библията, дѣто пророкъ Исаия разправяше за Мисия. — Ще се роди дѣте, Богъ ще прати сина си; името Му ще бжде: дивенъ и все-силенъ Богъ, Господарь и царь на свѣта, баща на блящитѣ вѣкове“. (Ис. 9, 6.) Четеше Никодимъ, но умътъ му бѣ записанъ другадѣ: той си мислѣше какъ да се срѣдне съ Исуса отъ Назаретъ, за да поприскава съ него. Учителътъ, за когото мълвата говорѣше чудеса, бѣше завладѣлъ душата на Никодима; Той възпѣваше всичкитѣ му помисли.

Макаръ и да е скромно облѣченъ, при всичко че приказва просто съ людетѣ, въ Него има нѣщо свръчовѣшко, божествено. Неговитѣ думи вливатъ животъ въ душитѣ на слушателитѣ; тѣ изцѣрватъ болнитѣ,

отъ тѣхъ проглеждатъ слѣпцитѣ“ — така си думаше Никодимъ, като прѣкъсваше четенето. „Неговитѣ слова дишатъ правда, която е скъпа за човѣшкото сърдце; въ очитѣ му грѣе любовъ, готова да състрадае бѣднитѣ, страдушитѣ и робитѣ. Той е строгъ само къмъ иудейскитѣ началници и книжници, обаче и въ този случай сърдцето му не се възлнува нито отъ злоба, нито отъ завистъ. На нещастнитѣ Той помага, а явнитѣ грѣшници и блудници — прощава. Кой е той? Не е ли Мисия? — онзи, за когото ни прокобятъ пророцитѣ? Но Той трѣбва да бжде Божи пратеникъ; Той ще донесе щастие и миръ на свѣта, ще бжде царь и господарь надъ вселената.“ Никодимъ прочете още еднажъ думитѣ на пророкъ Исаия.

„Господарь и царь на свѣта“ — ето какъвъ е Месия! Той ще ни открие своитѣ неизчерпаеми богатства, ще прѣмахне бѣдността и възцари реда и правдата; съ могѣществото си Той ще прѣкрати борбата — войнитѣ ще прѣстанатъ. Волята Му ще бжде законъ, комуто да се покоряватъ всички. Грѣхътъ и безаконие то ще изчезнатъ отъ лицето на земята. Той ще бжде Господарь и царь както надъ тѣлото, така и надъ душата. „Отъ корена на славния Давидовъ родъ ще порастне фиданка, която ще даде прѣкрасенъ цвѣтъ. Божиятъ духъ, върховната прѣмъдрость и свѣтлина ще озарятъ тоя цвѣтъ. Ще Го изпълни страхътъ Божи, и ще започне Той да сжди: праведния ще въздигне, а нечестивия ще умъртви. И никой нѣма да върши зло нито единъ нѣма да бжде погубенъ отъ друго въ това свето царство“. (Ис. 11, 1—8.) Това е истинскиятъ Месия! Този не е такъвъ. Той е синъ на нѣкакъвъ — си незнаенъ Иосифъ отъ Назаретъ. Исусъ не търси власть, прѣзира богатствата и избѣгва славата. И каква радостъ може да принесе съ това народу си? Той не създава царството, а разрушава днешното съ учението си за смиреностъ, кротостъ, прощение и непротивение на злото.

Мжчителна мисль терзаеше ума на Никодима. Той подпрѣ главата на рацѣтѣ си и се замисли. Свѣщята хвърляше дрезгаво сияние въ стаята му. Купища свещени книги бѣха натрупани въ кѣта и спотайваха въ себе си божествени истини, достъпни само за непо-кварения умъ.

„Но, ако Той не е Месия, кой другъ ще бжде? — се попита Никодимъ, като ровѣше въ паметта си да припомни други пророчества. „Той има безчестенъ изгледъ; цѣлъ покритъ съ рани, Той усѣща страшни мъжи. Той възприе нашитѣ грѣхове и заради насъ търпи болеститѣ и нещастията на живота ни. Ние сме спасени, защото наказанието, което грозѣше надъ вселената, се стовари надъ Него“. (Ис. 53, 1—5.) „Людетѣ ще се ужасятъ отъ неговия видъ, но народитѣ ще бждатъ поразени отъ величието Му; царетѣ ще млькнатъ прѣдъ Него, а пѣкъ славата Му ще се разнесе по цѣлата вселена“. (Ис. 52, 25.) „Въ него е вдѣхновенъ Божиятъ духъ; Той иде, за да утѣши бѣднитѣ, изцѣри страдающитѣ, освободи плѣненитѣ, да прослави Сионскитѣ дѣца. . . Пустинитѣ ще заживѣятъ, умрѣлитѣ ще се възродятъ“. (Ис. 61.) Той не е царь нито господарь, но все пакъ трѣбва да е Божи пратеникъ защото „неговитѣ чудеса никой не може да направи“. (Ион. 3, 2).

Кой е Той? Кого да питамъ за Него? Да отида

на улицата между тълпата? Но какво ще помислят за това моитѣ приятели? Тѣ ще ме намразятъ, щомъ узнаятъ, че азъ, велемъдриятъ фарисей и строгъ пазачъ на старитѣ завѣти, съмъ отишелъ да приказвамъ съ единъ простъ галилеянинъ. Тѣ нѣма да ми простятъ това. Да го издебна кога е самъ? Но Той нѣма да остане самичкъ, защото тълпата го заобикаля винаги, съ Него сж постоянно ученицитѣ Му. Да отида при Него пощѣ? — Да, само нощниятъ мракъ ще скрие моята постъпка, само нощта ще отговори на мъчителнитѣ ми въпроси.

Никодимъ погледна прѣвъ прозореца: свѣтли звѣздици грѣха въ тъмното небе и ту блѣсваха, ту угасваха. Въздухътъ гаче бѣ замрълъ. Навредъ царуваше гробна тишина. Иерусалимъ спѣше.

„Да тръгна сега, но какво ще помисли Той за мене?“

Никодимъ се поколеба.

„Не! Трѣбва да отида; трѣбва да рѣша въпроса, да намѣря спокойствие“.

Той се покри грижливо съ намѣталото си, за да го не познае нѣкой отъ приятелитѣ му, ако го срѣщне случайно, и се опити къмъ края на града, дѣто обикновено прѣсвиваше Исусъ.

Исусъ бѣ самъ. Това успокои Никодима. Той посрѣщна ласкаво и любезно нощния гостъ въ скромното си жилище. Започна се разговоръ.

„Раби! ние знаемъ, че Ти си учителъ, пратенъ отъ Бога, защото Твоитѣ чудеса „никой другъ не може да направи“. Ала ние не разбираме Твоето учение; то не сбъдва нашитѣ мечти и надѣжди. Ти проповѣдвашъ смирение, кротость и прощение — нѣща, които не даватъ на народа нито власт, ни богатства, нито радостъ, ни щастие. Ние знаемъ, че до ще врѣме, когато народътъ ни ще се прослави и ще бѣде най-великъ отъ всички народи, но това ще стане, когато дойде Месия. Какъ да разберемъ Твоето учение? Кой си Ти? Не си ли Месия?“

„Истина, истина ти казвамъ“ — промълви Исусъ „който се не роди отгорѣ, не може да влѣзе въ Божието царство“. Ти имашъ лъжливо понятие за човѣшкото щастие, затова не познавашъ добръ какъвъ ще бѣде Месия. Ти смѣташъ човѣка само като земно животно и забравяшъ за неговата безсмъртна Божия душа. Драги Никодиме! Докато на земята царува егоизъмъ, дордѣ за човѣкътъ земното си е земно, дотогава той нѣма да разбира Божиитѣ дѣла, не ще види нито Царството Божие, нито Месия. Само онзи, който издига духовниятъ си погледъ къмъ вѣчната правда и истина, който търси богоподобенъ животъ и комуто е жалко да живѣе посрѣдъ грѣха, злобата, ненавистята и насилието, само той ще узнае коя сила ще постигне Божето Царство и кой ще бѣде неговиятъ царъ. Божието царство ще почива на любовта, правдата и свободната човѣшка воля. Човѣкътъ трѣбва да се приближи къмъ Богъ съ сърдцето и душата си, а това сближение ще го прѣроди“.

„ — А какъ ще се роди човѣкъ, който е вече остарѣлъ?“ — запита Никодимъ. „Какъ ще се отдѣли човѣкътъ отъ земното, когато е съ него сраснатъ, то му е насъщна потрѣба; когато обществениятъ строй е такъвъ, че за да бѣде човѣкъ учтивъ, нему сж нуждни богатство и слава? По чия заповѣдъ азъ трѣбва да бѣда

игрчка въ рѣцѣтъ на онѣзи, които не сж носители на Божиюга правда? Па и за да се прѣроди, азъ трѣбва да влѣзна изново въ майчината си утроба и да се роди дѣте. Какъ ще стане това?“

Исусъ му отговори: „Истина, истина ти казвамъ, който не се роди отъ вода и духъ, той нѣма да влѣзе въ Царството Божие. Плътъта ражда плътъ, а духътъ — духъ. Това, за което ти ми приказвашъ, е плътско, нетрайно и нездраво. Историческиятъ опитъ лежи на лъжливи основи, които не даватъ истинско щастие и радостъ; богатството и властта не създаватъ общо щастие, то не се постига и съ оръжието, което поражда борбата между силнитѣ и слабитѣ. Само любовта, святата и непорочна обичъ, може да подобри земния животъ, да обедини човѣчеството и му даде животъ честитъ. Съ тая любовъ Богъ озарява всѣкого, който се стреми съ помислитѣ си къмъ Него. Богъ е духъ, който може да докара общо щастие на земята. Духътъ диша, дѣто желае; ти чувашъ гласа му, безъ да знаешъ отдѣ иде. Прѣбраждането става неявно и се ризвива наспоредъ духовното обогатяване на човѣка. Когато нѣкой се стрѣми къмъ Бога, въ неговия умъ се раждатъ все по-свѣтли мисли, душата му се изпълва съ нови желания. Колкото по-внимателно се взира човѣкъ въ себе си и къмъ онова, което го заобикаля, толкова по-ясенъ бива погледътъ му. и, ако той непрѣстанно се стреми къмъ Бога, скоро и лесно ще се сроди съ него“.

Никодимъ слушаше внимателно и рече: „А какъ ще стане това?“

Ти си учителъ и не знаешъ какъ ще стане? Истина, истина ти казвамъ, че ние говоримъ за онова, което знаемъ, свидѣтельствуваме за това, което сме видѣли, обаче ние не приемате нашето свидѣтелство. Ние не ме вѣрвате, когато ви приказвамъ за земното, а какъ ще повѣрвате когато започна да ви говоря за небесното? Пророцитѣ, чиито книги ние постоянно четете, ни убѣждаватъ въ тази истина. Нима ти никога не си се запитвалъ какъ тѣ сж станали причастни къмъ Божиитѣ тайни? Тѣ сж се приближили къмъ Бога, чрѣзъ неуморимо стрѣмление къмъ Него, само като търсили Неговата правда, тѣ сполучили да станатъ вѣстителни на волята Му, която е чужда на вашитѣ планове и на вашия Месия. Никой отъ васъ не е ходилъ на небето. Само Божиятъ синъ ходи тамъ съ своята божествена душа и ви донесе разумна истина, богоподобенъ животъ, истинско царство, основано на обичта, и пълно съвършенство по образа и приликата на Бога. Той е онзи царъ, този господаръ, тоя всемогъщъ Богъ, който може самъ да съживи пустото човѣшко сърдце, що се е пробудило отъ сънъ и се стреми къмъ Мего. Той е този Месия, който ще даде на послѣдователитѣ си примѣръ за великъ духъ, истинско смирение, кротость и любовь, който ще се попори на човѣшкия миръ и ще понесе тежкия си кръстъ, за да не погинатъ вѣрующитѣ въ Него, но да иматъ животъ вѣченъ. Богъ възлюби свѣта и даде единичкия си синъ, за да се скъсатъ веригитѣ, които оковаватъ човѣка къмъ земята въ необуздани срасти, и най-сетнѣ, за да трѣпери всѣка човѣшка съвѣсть, щомъ се взре въ кръста. Той иде не да съди и наказва, а да даде общо щастие и любовь. Онѣзи, които го не приематъ ще бѣдатъ измѣчвани отъ съвѣстята си; тѣ

нѣма да иматъ никога миръ и спокойствие. Неговото царство е царство на духа, свѣтлината и обичѣта. Азъ дойдохъ да създада това царство въ людскитѣ сърдца. Ето какъвъ съмъ Азъ, ето какво е Моето дѣло!“

Никодимъ прѣклони глава: Божиятъ духъ озари душата му, сѣмето на прѣбраждането бѣ проникнало въ сърдцето му. Той се прости благовѣйно съ Исуса и отиде въ дома си успокоенъ, ала повѣрва досѣщъ само когато видѣ Спасителя на кръста. Това стана въ оная бурна нощъ, когато дълбокъ мракъ обхвана Иерусалимъ; когато потрѣпера земята, ужасена отъ човѣшката злоба. Тогава прѣдъ Никодима застана мъченическиятъ ликъ на Спасителя и той, безъ да се бои отъ никого, открито отиде при Пилатъ и го помоли да му позволи да погребее тѣлото на великия учителъ.

П. Антоновъ.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛѢТОПИСЬ.

Вжтрѣшенъ отдѣлъ.

Свещеническиятъ съборъ. Съгласно рѣшението на св. Синодъ, общото свещеническо събрание ще стане тукъ, въ София, на 5-й идущи мѣсець юлий.

Пожелаваме на делегатитѣ успешна и плодотворна за св. ни църква работа.

Стипендията Екзархъ „Иосифъ I.“ Известно е, че въ споменъ 25 годишния юбилей на Негово Блаженство Екзарха Иосифъ I, бѣ учредена една стипендия по богословието. Стипендията трѣбваше да се даде по конкурсъ. Такъвъ бѣ прѣдписанъ миналата година. И тъй като не се явиха достатъчно число кандидати, конкурсниятъ испитъ не се състоя. Тая година за сжщата стипендия се прѣдписа новъ конкурсенъ испитъ. На конкурса, произведенъ при тукашната Духовна Семинария, сега сж се явили четирма конкуренти. Най-добъръ успѣхъ е показалъ г. *Димитъръ Чавдаровъ* и на него е била дадена стипендията. Д. Чавдаровъ е свършилъ Богословското училище въ Самоковъ, а до сега е работилъ въ канцеларията на св. Варненска и Прѣславска Митрополия.

Учебнитѣ занятия при тукашната духовна Семинария сж били прѣкратени на 17 того. На слѣдущия день ученицитѣ сж били разпуснати за ваканционитѣ мѣсеци. Нѣщо по-обстойно за вървежа на учебно-възпитателното дѣло въ Духовната семинария ще дадемъ на читателитѣ си въ единъ отъ слѣдующитѣ броеве.

Ново връщане на Гръцкия владика Неофитосъ. Слѣдъ първото връщане, на 25 того Неофитосъ отново билъ повърнатъ отъ Варна. При слизанieto му отъ парахода (още въ 6 часа сутринъта) множество граждани се били събрали на пристанището и не му позволявали да стѣпи на суша. Полицията се помжчила да помогне на Неофитоса, ала остана безсилна прѣдъ внушителната рѣшителностъ и количество на гражданитѣ. Най-послѣ, когато самъ Неофитосъ видѣлъ, че слазането му въ Варна е абсолютно невъзможно, прѣстоаятъ до вечеръта въ парахода, а съ него привечеръ заминалъ за Кюстенджа, а отъ тамъ обратно въ Цариградъ.

Годишниятъ актъ на Българ. Духовна Семинария въ Цариградъ. Въ недѣля на 18 того билъ извършенъ тържествено годишниятъ актъ на цариградската Духовна Семинария. Актътъ е станалъ въ семинарското помѣщение подъ прѣдседателството на Негово Блаженство Екзарха и въ присутствието на Прѣосвѣщенія Бранички епископъ Неофитъ, княжеския агентинъ г. Начовичъ, чиновницитѣ на св. Екзархия и на княжеското ни агентство. Присѣтствували сж сжщо делегатитѣ за търговското ни спогождане съ Турция, множество видни български търговци, учителитѣ и учителкитѣ отъ българскитѣ въ Цариградъ училища и пр.

Ректорътъ на семинарията, г. К. Семерджиевъ отнач-

ло е прочелъ годишния семинарски отчетъ, отъ който сж вижда че учителитѣ прѣвъ тая година сж били на брой 12 души, а ученицитѣ — 148: въ I-ия класъ 21, въ II-ия — 31, въ III-ия — 29, въ IV-ия — 27, въ V-ия — 23 и въ VI-ия 17. Отъ тѣхъ 9 души прѣвъ годината, по различни причини, сж напустнали семинарията и сж останали, значи, всичко 139 души. Възпитаницитѣ на семинарията сж били най-вече синсье на свещеници (32-ма); слѣдъ тѣхъ на занаятчи (31); послѣ на земеделци (24), а останалитѣ на бащи отъ разни други професии. За екзархийски пратеникъ при зрѣлостнитѣ испити билъ изпратенъ Негово Високопрѣподобие Архимандритъ Борисъ, екзархийскиятъ протосингелъ. Зрѣлостенъ испитъ сж издържали 16 души. Прѣвъ учебната година двама възпитаника сж встѣпили въ монашеско звание, а именно: Иеродьяконитѣ Климентъ и Дионисий.

Подиръ годишния отчетъ на ректора, единъ ученикъ отъ VI класъ е държалъ слово за щастието въ живота; а другъ единъ ученикъ отъ сжщия класъ е държалъ рѣчь на турски езикъ за значението на просвѣщенiето.

Слѣдъ това, отъ страна на ученицитѣ сж били поднесени букети на Негово Блаженство Екзарха, на княжеския ни агентъ г-на Начовича, на турския министерски пратеникъ и пр.

Подиръ това били раздадени атеститѣ на свършилитѣ, на които се подарила по една хубаво подвързана библия.

Актътъ е билъ завършенъ съ рѣчь отъ Негово Блаженство Екзарха.

Анкета по възпитанието въ нашитѣ училища Г-нъ Б. Балкански, учителъ въ Дѣвическата гимназия въ Шуменъ, е прѣдприелъ (съ разпрашание покани за отговоръ до лица отъ различни занятия и съсловия) една анкета по възпитанието, за да се установи, кждѣ лежатъ причинитѣ, за дѣто нашитѣ дѣца излизатъ не добръ възпитани отъ училището. Въпросътъ е единъ отъ най-важитѣ, и ние сърадваме г. Б. Балкански за тъй добрата инициатива. На въпроса трѣбва да се обърне особно внимание отъ всички, защото главно чрѣвъ възпитанието ще се постигнатъ по-добри резултати въ ограничението на злото между напата младежъ и общество. А у нашитѣ училища, като че ли, именно възпитанието липсува. Или пъкъ то се криво или неумѣло води. Въ всѣки случай, резултатътъ отъ тая анкета ще бжде твърдѣ интересенъ.

Вншненъ отдѣлъ

Изборътъ за новъ антиохийски патриархъ. Известно е, по всѣка вѣроятностъ, на читателитѣ ни, че не съвсѣмъ отдавна антиохийската коренна иерархия (арабската) на мѣстото на починалия патриархъ (грѣкъ) избра арабина по народностъ — блаженейши Милетий. Тоя послѣдниятъ, обаче, скоро се помина — на 16 януарий тая година — и отъ тогава настана нова борба между грѣцкото и арабско духовенство по заеманието на патриаршеския прѣстолъ.

Арабитѣ — народъ и духовенство — искатъ, щото начело на антиохийската патриархия, състояща почти изключително отъ араби вѣрующа, отново да застане лице отъ арабско произхождение. Грѣцитѣ, напротивъ, се стараятъ щото сега и заная прѣдъ за патриархъ да бжде избрано лице отъ грѣцко произхождение. Съ тоя изборъ сж се заинтересовали, разбира се, елинофилскитѣ кръгове около патриаршинитѣ въ Иерусалимъ, Александрия и Цариградъ, а сжщо и църковнитѣ и свѣтски кръгове въ Атина. Ала особено защитникъ на интереситѣ на елинизма въ случая се показва александрийскиятъ патриархъ Фотий. Той всѣкога се е отличавалъ съ особената са защита на елинизма и се е ползувалъ почти отъ всѣки удобенъ случай да възвеличи елинската идея въ теоретическото ѳ обоснование и фактическото ѳ осществление. Само въ кипърскиятъ църковенъ въпросъ, който отдавна вълнува тая афтокефална православна църква, патр. Фотий сѣ е показалъ послѣдователностъ: като не се е съгласилъ съ прѣдложението на цариградския Йоакима, щото вѣзачнитѣ патриарси да изпратятъ свои прѣдставители за омиротворението на враждитѣ и за оказване братско съдѣ-

ствие при избирането на кипърски архиепископ. Тогава Фотий заявилъ, че туй ще бжде „посвѣтелство“ върху афтокефалнитѣ права на кипърската църква. Ала въ сегашниятъ антиохийски случай — гдѣто се борятъ не двѣ гръцки партии, както е случая въ Кипъръ, а гърци съ араби — патр. Фотий е постѣпилъ тъй, че изглежда да е забравилъ за афтокефалнитѣ права на антиохийската патриаршия. А именно, послѣ смъртта на антиохийския патриархъ Милетия, патриархъ Фотий е отпразвилъ дълго и широкоувѣщателно писмо до цариградския патриархъ Иоакимъ, въ което прѣдлагалъ на тоя послѣдния да се възползуватъ отъ благоприятното врѣме и да се вмѣсятъ въ вжтрѣшнитѣ работи на автокефалната антохійска църква, за да по такъвъ начинъ, отново покачатъ на патриаршеския прѣстолъ въ Антиохия гръцки иерархъ. Но, за похвала, сега патр. Иоакимъ пѣкъ обърналъ внимание на автокефалнитѣ права на Антиохия и отхвърлилъ прѣдложението на патр. Фотия. Най-послѣ, всички източни патриарси се съгласили да не се бъркатъ въ новия изборъ за антиохийски патриархъ. Въ всѣки случай, около тоя изборъ, както арабитѣ, тъй и гърцитѣ напргатъ всички сили за избирането на иерархъ отъ своя народностъ. Гърцитѣ защитаваатъ една утвърдила се вече традиция, а арабитѣ искатъ да си извоюватъ едно свое законно право. Паството е било наклонно да избере емеския митрополитъ Атанасий, арабинъ по произхождение.

Както напослѣдъкъ гласятъ цариградскитѣ вѣстници, на вакантния прѣстолъ е билъ избранъ триполскиятъ митрополитъ Григорий — *сжицо отъ арабска народностъ*. Въ такъвъ случай арабитѣ втори пѣтъ по редъ спечелватъ защащаванитѣ си национални права въ антиохийската своя автокефална църква.

Съставътъ на бждещия руски Синодъ. Въ едно отъ общитѣ събрания на отреденитѣ отъ руската църква комисии за по-точното опрѣдѣление бждшитѣ работи на руския помѣстенъ съборъ, сж станали разсуждения по управлението на руската църква, и особено за устройството на Синода и наименованието на неговия прѣседателъ. Послѣ изказването на различни мнѣния, взето е било по въпроса слѣдующето общо рѣшение:

Прѣседателътъ на синода, въ съответствие съ установленията на руската църква и съ строя на източната православна църква, получава титула патриархъ. Синодътъ състои отъ 12 епископа. Отъ тѣхъ $\frac{1}{2}$ — митрополититѣ московски и киевски и епископитѣ виленски и казански — ще се считатъ за постоянни присѣтвующи членове на синода; а останалитѣ осемъ членове ще бждатъ повиквани по епископското имъ старшинство всѣка втора година подъ редъ.

Грузинскитѣ църковенъ въпросъ. Отдавна вече се заблѣзва между грузинцитѣ стремлението да се отдѣлятъ отъ руската църква. Туй стремление е взело особено рѣзки и рѣшителни форми особено откато въ самата руска църква, било отъ нейнитѣ духовни или свѣтски членове, се изказватъ въ вѣрско и каноническо — църковно отношение досущъ радикални и често чудновати възрѣния. Разбира се, че сж още по-големо право и свобода заговорватъ тогава за своята национално-църковна независимостъ и грузинцитѣ. Напослѣдъкъ въ Тифлисъ е имало едно събрание на грузинското духовенство, въ което въ утвърдителенъ смисълъ сж рѣшили въпроса за автокефалността на грузинската църква, а сжщо и за отдѣлянието на църквата отъ държавата. Както нѣкои вѣстници съобщаватъ, събранието даже искало да рѣши да се скѣсатъ сношенията съ руския св. Синодъ и да се избере едно бюро, което да завежда църковнитѣ грузински дѣла до избирането на католикосъ.

Защитата на автокефалността на грузинската църква се води отъ грузинцитѣ не само по събранията, но и въ печата. Тѣй напр., въ „Дух. В. Груз. Вка.“ С. Горгадзе доказва, че грузинската църква е станала напълно афтокефална още въ срѣдата на XI столѣтие и отъ това врѣме до края на XVIII в. тя никога не е прѣставала да бжде такава ни канонически, ни фактически.

Ние ще държимъ читателитѣ си въ развитието на въпроса.

Приврѣменото уреждане на свещеническото положение

въ Босния. Управниятъ просвѣтителъ съвѣтъ въ Сараево е приелъ единъ проектъ за приврѣменото уреждане на положението на свещеницитѣ въ Босния. Съгласно тоя проектъ, всѣки енорийски свещеникъ ще получава 1240 крони (приблиз. наши левове) годишно, а до това още и 200 крони годишенъ додаткъ, защото ще бжде длъженъ да прѣдава Законъ Божий въ народното училище, или ако такова нѣма — ще учи младежта въ истинитѣ на вѣрата и морала.

Освѣтъ това поменатиятъ съвѣтъ е установилъ и тѣй наречената „епитрахильске таксе“, или дохода отъ отдѣлнитѣ църковни треби.

† **Епископъ Герасимъ Петрановичъ.** На 18 априлий т. г. се е поминалъ на 86 годишна възраст Бококоторскитъ епископъ Герасимъ. Прѣосвещениятъ бѣ втория православенъ епископъ въ Далмация (Австрия); той въ Бококотора, а Никодимъ Милашъ въ Задаръ. Отличавалъ се е като ревнителъ на църковната просвѣта и като добъръ защитникъ на религиознитѣ и народни блага на паството си. Затова той е билъ твърдъ много обикнатъ и отъ паството и отъ клираси. Неговата епископска дѣйностъ има главно практически характеръ. Основалъ е нѣколко дружества за подпомагане на сиромаситѣ, поддържалъ е всѣка благотворителна акция, билъ е дѣвенъ членъ на благотворителнитѣ дружества и пр.

Братия на милосърдието въ името на Христа. Неотдавна въ Петербургъ се е основало дружество на милосърдни братия въ името на Христа, задачата на което главно състои въ уреждане при общината убжище за болни и поврѣдени братя, болница съ амбулатория и аптека при нея, научно-медицински курсове и санатория

Въ обикновено, мирно врѣме братята на милосърдието въ името на Христа ще бждатъ командировани въ вжтрѣшнитѣ губернии въ Русия, когато тя бжде постигната отъ народни бѣдствия, като: епидемически болести, безплодие, гладъ и пр; ще се назначаватъ въ болници или пѣкъ да спожождатъ и гледатъ болни по частни домове, при което за бѣднитѣ болни тия командировки ще бждатъ съвсѣмъ безплатно.

Въ военно врѣме братята на милосърдието въ името на Христа ще бждатъ на пълното разположение на военното вѣдомство и ще бждатъ командировани на военното поле, за да даятъ първа помощ на раненитѣ войници въ прѣднитѣ позиции; послѣ битката задачата на братята е да прѣдприематъ спасителни обиколки за търсене между умрѣлитѣ тежко ранени, които могатъ да бждатъ още спасени, и за да имъ се дава безотлагателна медицинска помощ и духовна утѣха.

Поменатитѣ братя сж взели вече участие въ послѣдната руско-японска война, гдѣто сж успѣли да докажатъ всичката плодотворността и успѣшностъ на възложнитѣ имъ челолюбиви задачи.

Кореспонденция.

Г-ну А. Н. Вашата статия: „Нѣколко думи върху пѣнието което се употрѣблява въ Българската Църква“ — нѣма да бжде вмѣстена. Първо, тя е прѣдълга за Ц. В., второ, тя третира единъ въпросъ, за който се е писало не веднажъ, и въ нея нищо ново не се изнася. Ние очакваме отъ васъ нѣщо ново върху старо-българското черковно пѣние, което толкова интересува българската църква, българското духовенство и българския интеллигентенъ свѣтъ и за което изучаване бѣхте изпратени отъ Св. Синодъ.

Д-ръ Н. ВОЯДЖИЕВЪ

Хирургъ-зболѣкаръ въ София.

Улица „Раковски“ № 119, срѣщу Военния Клубъ.

Пломбирание на разедени зѣби и лѣкувание на болни вѣнци

Специална лаборатория за

ИСКУСТВЕНИ ЗѢБИ

по най-усвѣршенствована метода, които по нищо не се различаватъ отъ естественитѣ зѣби. **ЦѢНИ УМѢРЕНИ.**

1—10

Печатница „Балканъ“ — София.